

www.ruimtevoorklimaat.nl/case11

De bodem in Drenthe is zandig en houdt water slecht vast. Het waterpeil van beken zakt bij langere perioden van droogte, wat een probleem is voor de landbouw.

klimaatthema	Mitigatie en adaptatie: wateroverlast, droogte en uitstoot broeikasgassen
locatie	Beekdalen Oude Vaart en Reest
schaal	Regio
doelgroep	Beleidsmedewerkers landbouw, wetenschappers,
tijdlijn	2030-2050
contact	Leo de Vree l.devree@drenthe.nl

8 Blijf binnen de belevingswereld van de deelnemers. 'Out of the box' denken kan zinvol zijn, maar het risico is dat mensen het onderwerp niet kunnen volgen en hun interesse verliezen

9 Bereid het project goed voor door vooraf duidelijk te maken wat de doelen, verwachtingen en mogelijke knelpunten zijn. Interviews zijn hiervoor een goed middel

9 Leg heldere afspraken en kaders bij aanvang van het project vast

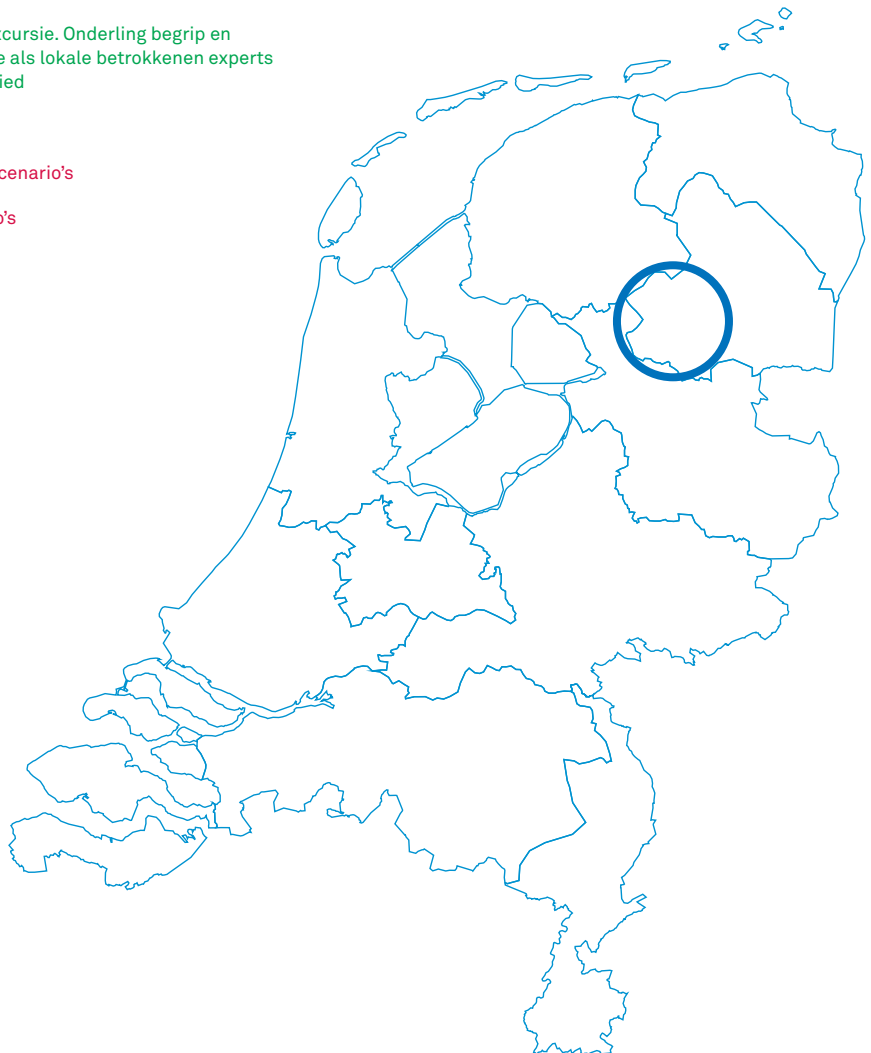
10 Organiseer een veldexcursie. Onderling begrip en vertrouwen nemen toe als lokale betrokkenen experts rondleiden in hun gebied

A Klimateffectatlas

E Socio-economische scenario's

F KNMI klimaatscenario's

K Agroklimaatkalender

CASE 11

Duurzame landbouw in Drentse beekdalen

Vruchtbare samenwerking in het omgekeerde soepbord dat Drenthe is

door Willemien Geertsema en Ben Schaap

Drenthe is als een omgekeerd soepbord: hoog en droog in het midden, laag aan de randen. Beken vormen de verbindende schakels tussen het Drentse Plateau en de lage randen. In de beekdalen Oude Vaart en Reest is gekeken hoe de Drentse landbouw zich kan ontwikkelen onder invloed van klimaatverandering.

De bodem in Drenthe is zandig en houdt water slecht vast. De intensieve landbouw zorgt bovendien voor extra ontwatering. Langere perioden met weinig neerslag, die een gevolg kunnen zijn van klimaatverandering, leiden tot nog meer droogte en minder voeding van de beken. Daartegenover staat dat fikse buien in de zomer of extreme neerslag in de winterperiode in steden als Meppel, Coevorden en Groningen kunnen leiden tot wateroverlast. In de Hotspot Oude Vaart en Reest, twee beekdalen in zuidwest Drenthe, is onderzocht wat de samenhang is tussen die problemen. Daarnaast is gezocht naar oplossingen die meerdere doelen dienen.

De aanpak

Wetenschappers van de Wageningen Universiteit en Researchcenter (WUR) ontwikkelden samen met landbouwers uit de regio maatregelen om de beekdalen van de Reest en de Oude Vaart voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Dat deden ze samen met vertegenwoordigers van het waterschap Reest en Wieden, Het Drents Landschap, gemeenten en de provincies Overijssel en Drenthe. De inzet was een robuuste, klimaatbestendige inrichting van het beekstelsel, gecombineerd met een duurzame landbouw en natuurontwikkeling.

De vraag is hoe de agrarische sector het landgebruik kan aanpassen aan klimaateffecten als droogte en wateroverlast en tegelijkertijd kan bijdragen aan het terugdringen van CO₂-uitstoot. Die verbinding tussen adaptatie en mitigatie op regionaal niveau wordt in de praktijk nog niet veel toegepast.

Het project begon met interviews en een startbijeenkomst om te achterhalen wat de verwachtingen, wensen en knelpunten bij de deelnemers waren. Veel vragen en drempels zijn daarmee weggenomen voordat het feitelijke project uitgevoerd werd. Ook gaf deze fase de gelegenheid om de samenstelling van de ateliers in overleg met de deelnemers vast te stellen. Zo hebben de terreinbeheerders in overleg met LTO-Noord afgesproken dat Het Drents Landschap met één persoon deelneemt aan het Klimaatatelier Reest. Deze duidelijke afspraak vooraf is het project ten goede gekomen. Een nadeel van het aanwijzen van één persoon was dat de inbreng van de hele natuursector gemist werd bij zijn afwezigheid.

8

9

10

A

E

F

K

Excursie wetenschappers en beleidsmakers bij de boeren.

Er zijn drie ateliers georganiseerd. In het eerste is met behulp van de klimaatscenario's van het KNMI en met sociaaleconomische scenario's aangegeven hoe beide beeksystemen gaan veranderen onder invloed van klimaatverandering. De centrale vraag was hoe het hydrologisch functioneren van het beekstelsel verandert en wat daarvan de gevolgen zijn.

In het tweede atelier zijn maatregelen geformuleerd voor de thema's landbouw, natuur en water. De maatregelen zijn vervolgens beoordeeld op de mate waarin zij bijdragen aan adaptatie dan wel mitigatie. Ook gaven de deelnemers aan of zij de maatregel realistisch vonden met het oog op investeringen en maatschappelijk draagvlak.

In het laatste atelier hebben de deelnemers de verworven kennis omgezet in integrale structuurbeelden, die bestaan uit verschillende kaarten, visuele impressies en toelichtingen in tekst. De projectleiding heeft een extra atelier ingelast waarin innovaties zijn gepresenteerd. Ook hebben de boeren een excursie georganiseerd voor de wetenschappers en het projectteam om het gebied beter te leren kennen. De systematische vergelijking van beide beeksystemen geeft inzicht in de effectiviteit van adaptatiestrategieën. Deze inzichten zijn ook in andere gebieden bruikbaar.

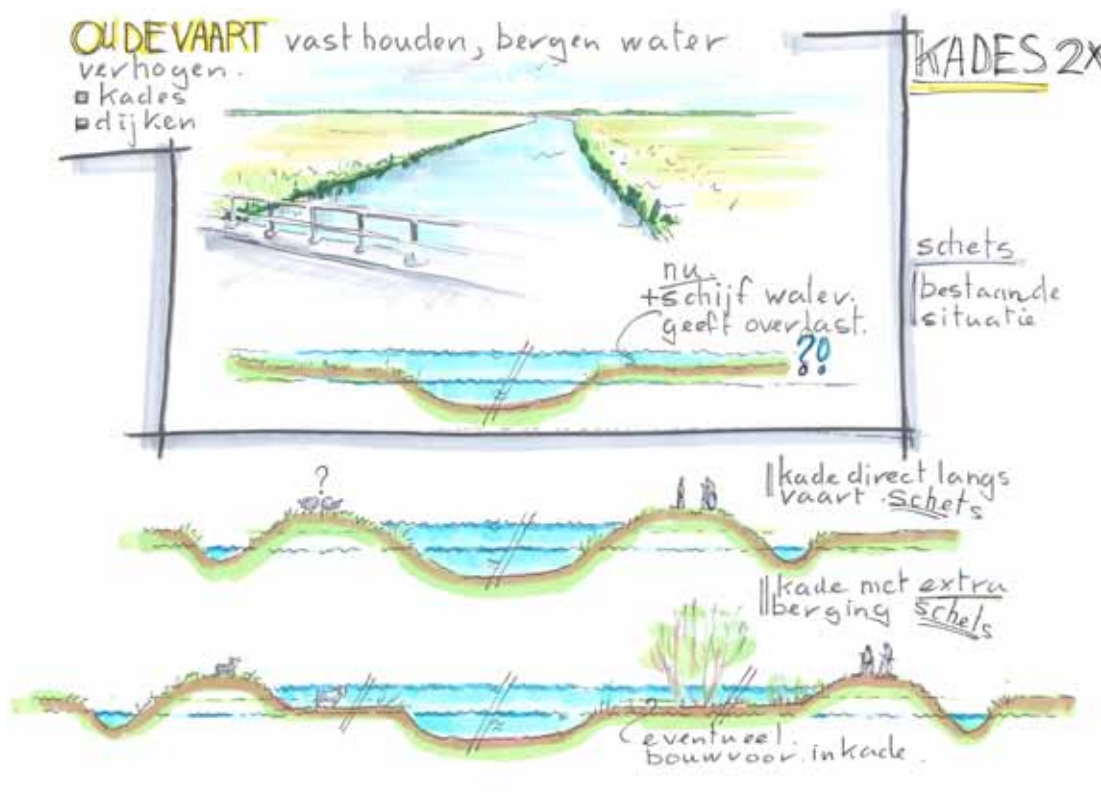
De samenwerking

Onderzoekers van de WUR, boeren, LTO-Noord en het waterschap werkten samen met de provincies Drenthe en Overijssel en gemeenten. Het Drents Landschap vertegenwoordigde alle natuurorganisaties. De boeren namen een centrale plaats in het project in en waren ruim vertegenwoordigd. Zij namen het initiatief om de excursie te organiseren.

Waarom was de samenwerking in de hotspot Oude Vaart en Reest succesvol?

- In het voortraject is de juiste (koninklijke) weg bewandeld door de landbouwsector te benaderen via LTO-medewerkers, LTO-bestuurders en afdelingsvoorzitters en leden
- In de praktijk pakten de contacten met de rentmeester van Het Drentse Landschap goed uit. Als terreinbeheerder genoot hij het aanzien en vertrouwen van de agrariërs

Mogelijkheden voor waterberging bij de beekdalen.

- De communicatie vooraf was helder, zodat iedereen wist waar hij aan toe was
- Het projectteam nam de doelgroep serieus, kwam afspraken na en hield tussentijds contact
- Het gevarieerd aanbod van werkvormen zorgde dat de deelnemers geïnteresseerd bleven

Gemeenten waren weinig betrokken bij het project. Waarschijnlijk is dat toe te schrijven aan drukke werkzaamheden van ambtenaren en geringe belangstelling voor het thema.

Er is met veel partijen met uiteenlopende belangen gewerkt aan maatregelen die konden rekenen op een breed draagvlak. Dat verklaart dat er continue wel iemand was die 'net niet helemaal tevreden was'. Extra bijeenkomsten en andere werkvormen waren bedoeld om iedereen 'binnen boord' te houden. Het innovatie-atelier is bijvoorbeeld opgezet om de inhoud verder aan te scherpen, de excursie omdat het projectteam de inbreng van de agrariërs miste. De uitwisseling van informatie tussen de partijen, het elkaar leren kennen en het samenwerken aan draagvlak voor maatregelen, waren voor dit project minstens zo belangrijk als de inhoudelijke resultaten. Een aandachtspunt was bijvoorbeeld het feit dat de agrariërs het moeilijk vonden om 40 jaar vooruit te denken. Gaandeweg het proces lukte dat steeds beter. De excursie is het kantelpunt geweest als het gaat om de inbreng van de agrariërs.

Het eindresultaat

Er is een toolbox met potentiële maatregelen opgesteld, er zijn integrale scenario's geformuleerd en ruimtelijke visies ontwikkeld. Voor de communicatie heeft de projectgroep nieuwsbrieven uitgebracht, een website opgezet en wordt er gewerkt aan een video-documentaire.